

Landskap: Skåne Upptecknare: Ingemar Jeppsson, Lund
Härad: Bjäre Berättare: Alma Maria Holm
Socken: V. Karup Berättarens yrke: fröken
Uppteckningsår: 1961 Född år 1876 i Barkåkra

Kustvakthemmet i Ramsjö, s. 1-2.

Fiske. s. 2-4.

Sillmarkander. s. 4.

Julen. s. 4+5.

Gillen. s. 5.

Fasteveckan. s. 5.-6.

Påsk. s. 6.

Siste april sjöng man för ägg. s. 6.

Ägglekar. s. 7.

Midsommar. s. 7.

Kyrkobesök. s. 7.

Begravning. s. 7-8.

Frakt av spannmål m.m. med kustfartygen. s. 9.

Hamnens skötsel m.m. s. 9-10.

Min far var tullare, kustroddare, dvs, roddare på tullbåten. En kustvakt och ett par tre kustroddare bemannade varje tullbåt. Vi bodde i Skepparkroken, tills jag var fjorton år gammal. Sedan flyttade min far som vaktmästare till Råå. En uppsyningsman och fyra vaktmästare skötte hamnen. Men mor trivdes aldrig i Råå. Därför flyttade vi efter fem år till Ramsjö, där far blev kustvakt vid Ramsjö postering. I Ramsjö, nuvarande Ramsjöstrand, har jag bott i hela mitt liv.

När vi först kom dit, fanns där endast ett par små hus, men far började bygga ett hus efter en ritning, som han hade fått från Amerika. Enligt denna skulle huset bestå av fyra gavlar och fyra verändor, men endast huset med de fyra gavlarna och två av verandorna blev färdiga under hans tid. Själva huset består av tre rum och kök.

När vi kom till Ramsjö, fanns där inga slaktare eller bagare närmre än i Västra Karup. Det mesta brödet bakades hemma. Ibland köpte far ett lamm, och till julen brukade vi tinga en gris av bönderna. När vi inte hade något annat, åt vi den sill, som vi lagt in på hösten. Ett par tre fjärdingar sill brukade mor lägga in.

Även kalvkött förekom hemma. I allmänhet slaktades kalvarna så fort de var födda, men mor kände en kreaturshandlare, som födde upp kalvar ända upp till fjorton dagar på mjölk, innan han lät slakta dem, och det var ett utmärkt kött man fick av dem.

Skutor seglade från Ramsjö till Hälsingborg och Köpenhamn. Mor brukade ibland skicka ett stort lerfat med någon av besättningen, som för hennes räkning skulle köpa ett stycke kött på torget i Hälsingborg. Han skulle strö lite salt på, och så fick vi det lagom till en vitkålssoppa.

Mina bröder seglade på sjön och fiskade "litta". På den tiden seglade man bara på sommaren och hösten, så sjöfolket kom hem till jularna och stannade hemma till framtiden, det vill säga till mars månad.

I Råå fanns det stora kvassar, som seglade till Anholt. Kvassa kallades båten, därför att det var hål i lastrummet, där fisken släpptes ner, så att den höll sig vid liv ända till Köpenhamn, där man brukade sälja fisken.

På vintern sysselsatte sig fiskarna med att reparera sina näringar och binda nya.

När vi själva skulle sätta sill för vintern, skulle den vara fiskad i Norebukt, ty den sillen var mycket bättre än den, som fanns i Skälderviken.

Sillfisket höll på från slutet av augusti till den 29 september i Ramsjö. De som fiskade med, var bönder, och därför fick man ha en bestämd dag att sluta på. Det fanns omkring tretton båtar med tre till sex man i varje; så fanns det förstås småbåtar utanför båtlagen.

Fångsten delades upp: (enl. Pihl) Fiskaren fick hälften och näringsägaren hälften av fångsten, och det var ofta så, att fiskaren inte själv hade några näringar.

När båtarna kom i land, låg var näring på det tråg, som den hörde till, och så delades fångsten upp på så sätt, att fiskaren och den som ägde näringen tog var sitt kast (4 stycken), tills fångsten var uppdelad.

Sedan såldes fisken på torget till sillaköpare och till folket, som bodde runt om. Under den första tiden vi bodde i Ramsjö, var det riktigt livlig handel på torget. När båtarna hade varit ute och fått riktigt mycket sill, hissades flaggan på stängen, och ett tag, strax före första världskriget, var det så vanligt, att det var nästan regel. Och då kom det

sillahandlare långt ifrån.

Samtidigt med sillamarknaderna i Ramsjö var det även andra försäljare av många olika slag, t.ex. krukmakare, som sålde sina lerkärl, och knallar, som sålde sina produkter; och så var det judar, som sålde dukar, handdukar, undertyg och sådant. De kom vandrande med ett knyte på ryggen eller med en låda, men de, som hade en låda, ansågs vara för mer och trevligare att handla av.

När vi kom till Råå, gick vi med i en ekonomisk förening, där mor kunde köpa varor billigare. Men mor trivdes aldrig med det, för hon köpte alltid i kilo, när andra köpte hektovis, för så var hon van från Skepparkroken.

Till jul skulle hela huset göras rent, och på juldagsmorgonen gick man i ottan klockan sju i Västra Karups kyrka. Julklapparna, som man fick, var mest sånt, som man behövde. I Skepparkroken kastade man in julklapparna genom ytterdörren, och sen gällde det att springa, så att man inte blev fasttagen, för det var en stor skam. Blev man fasttagen, blev man inbjuden på traktering.

Till julen hörde också, att man bakade en stor s.k. julgubbe till barnen av den vetedeg, som blev över. Den åts upp på julafton.

De, som hade råd, ställde till julagillen. Då bjöds det rikligt med mat, men inga märkvärdiga rätter. Vi hade inte råd att göra några stora kalas. Ibland var vi bjudna till släktingar, som hämtade oss med häst och vagn, och då låg vi över natten hos dem.

När far och mor var på gille, hade vi ett enklare gille hemma, eller också gick vi till jämnåriga, där föräldrarna inte var så noga. Så gjorde vi också nästan varenda lördagskväll. Då pratade vi och spelade kort, framför allt kille, som alla kunde spela, men även priffe, fast det var inte många, som kunde det.

I hyvelrummet hemma hos oss kunde bänken slängas ut, och någon gång ställdes det till dans efter harmonika. Då kom alla strandboarna och tog sig en svängom. Bönderna uppe i byn var ett gäng för sig och var aldrig med oss.

I fasteveckan hade varje dag sitt bestämda namn: Fläskesöndag, bullemåndag, pannekaketisdag, dimmelionsdag, våffelskärtorsdag, lång-

fredag, påskalördag.

Det förekom påskadags- och långfredagsris, men sånt hade vi aldrig. Det var ett skämtsamt upptåg, att någon skulle smyga sig upp, när de andra sov, och skära sig ett ris och sedan ta dynan av de sovande och så riset på dem!

Påskabloss samlade vi ihop till. Det var skräp, som vi tände på, men den seden har avtagit numera, och i stället eldar man vid midsommar.

Om påsken färgade vi alltid ägg hemma hos oss genom att använda oss av lökskal. Vi kunde få mönster på äggen genom att lägga remsor om äggen, så att färgen endast tog på vissa ställen. Vi band också gröna kvistar om äggen för att få dem färggranna.

Min lillasyster fick en påsk tjugo ägg av sina vänner. Hemma fick vi fyra ägg var att leka med.

Somliga gömde ett hårdkokt ägg till nästa påsk, och var det då skämt, betydde det ett dåligt år, men var det friskt, betydde det ett gott kommande år.

Siste april gick man kring i gårdarna och sjöng för ägg.

Ägglekar: Ute på gräset rullade vi ägg ned för en slänt. Kunde den efterföljande träffa med sitt ägg, fick han båda. Vi brukade också pigga ägg, dvs. slå ägg emot varandra, och den, vars ägg höll, fick båda. Vid dåligt väder rullade vi ägg inomhus.

Midsommarafton hade vi midsommarstång vid skyttepaviljongen i Ramsjö. Töserna gjorde kransar, och oftast hissade vi en flagga i toppen på majstången med hjälp av en flagglina. Midsommarfesten brukade alltid avslutas med långdans.

Västra Karup och Torekov hade gemensam präst. När vi gick till kyrkan var vi alltid högtidsklädda, det vill säga svartklädda. Kom man för tidigt till gudstjänsten, gick man först och tittade till sina gravar, innan man gick in i kyrkan. I Västra Karups kyrka fanns det inga bestämda platser annat än att herrarna alltid satt till höger och kvinnorna till vänster, men i Torekofs kyrka fanns det numrerade bänkar.

Innan vi fick likvagn, kördes kistan på en vanlig vagn till kyrkan och sattes in i sakristian. Prestaverna åkte på en vagn före den döde. För gravsättningen var man noga med regeln:

I väster har solen sitt säte
i öster vilar död mans fjäte.

I min barndom förekom begravningar endast på söndagarna, och kistan bars till kyrkan ända nere från Ramsjö till Västra Karup. Det berättas om en dräng, som hade lagt sig att sova ute på fältet en torsdags-eftermiddag och vaknade vid att han hörde ett dån av kyrkklockor och såg likföljet komma. Han for upp med en fart, spände hästarna från plogen och skyndade hem. När man frågade, varför han kom hem så tidigt, sa han, att han ville gå i kyrkan. Han pekade nedåt vägen och sa: Titta, där går ju likföljet! Han trodde han legat och sovit från torsdagen till söndagen, för det var för honom otänkbart med begravning någon annan dag än en söndag.

När mor och far var nygifta och far väntade på att få komma in vid tullverket i Revalshall vid Glimminge, tjänade han som dräng hos en sjökaptän, som på höstarna la upp skeppet i Halmstad för att sedan inte segla ut igen förrän till våren. Av honom fick min far höra många historier, bl.a. den, som jag nyss berättade, och också följande om en dräng,

som varit i tjänst hos sjökaptenen: Drängen körde honom upp till Halmstad, dit de anlände på kvällen, och skepparen gick och ordnade med logi för natten. Medan drängen stod och selade av hästarna, hör han någon ropa: "Klockan är nio slagen. Gud bevare vår stad från ellebrand och tjuvahand!" Drängen blev alldeles skräckslagen, spände hästarna för vagnen igen och körde med vild fart ut ur Halmstad.

I Ramsjö fanns det en handlare, Karl Persson, som byggde ett stort magasin för sin spannmålshandel. Han köpte upp spannmål av bönderna och skickade den med kustfartygen till Hälsingborg, där den såldes. Skutor med kol kom till Ramsjö, och där var stor segelfart på den tiden. Då stenkrossarna började komma, blev det arbetsamt för min far. Tullarna måste inklarera fartygen, innan de fick lasta. Där var även jakter, som seglade till Hälsingborg och hämtade varor till handlarna.

Folk hade mycket fritid. Det fanns folk, som varit i Amerika, och folk, som skulle resa till Amerika eller gå till sjöss. På den tiden fanns det inte så mycket att välja på.

En gång om året var det sammanträde om hamnens skötsel. De, som

hade båtar i hamnen, betalade visst för året till hamnmästaren, som förval-
tade pengarna. Tullbåten var dock fri från hamnavgift. Även bönderna
var delägare i hamnen. Hamnmästaren var oavlönad, och uppdraget "gick itur".
Fast på slutet fick vi ju statsbidrag, och då byggdes en riktig hamn; för-
ut hade det ju nästan varit bara ett stenröse.

Min syster blev bekant med en dansk i Ängelholm. Han var finsnickare
och en duktig sådan. Bland annat gjorde han ett skåp till ryska hovet.
Min syster var anställd på Ängelholms lasarett som sömmerska. Många tjejer
både från Råå och Ramsjö flyttade som gifta till Köpenhamn, dit mycket
fisk från Sverige fördes. Några tjejer kom till Varberg, där de blev fis-
kepigor, som skötte om garnen. Rååborna var ju på den tiden halvdanskar,
men det var även många Rååfiskare, som flyttade till Varberg.

I Skepparkroken hade mor inte någon riktig spis utan lagade maten
i trebenta grytor under en öppen skorsten, och på samma plats lagade ytter-
ligare en familj sin mat. Mycket kolja fiskades på den tiden, och gott om
hummer var det, men den köptes av en särskild man i Torekov.